

SÚHRN

Nezisková organizácia Slovenské centrum pre komunikáciu a rozvoj (www.sccd-sk.org), organizátor okrúhleho stola, je jedným z partnerov v projekte, podporovaného programom EUROPAID s názvom: *CONNECT! Building Support in New Member States for Gender Sensitive and Responsible European Development Cooperation*.¹

Lídrom v projekte je sieť regionálnych mimovládnych organizácií KARAT Coalition zo strednej a východnej Európy a krajín bývalého Sovietskeho zväzu (www.karat.org). Ostatnými partnermi v projekte sú: *Národná asociácia špecialistov na ľudské zdroje (AUR)* z Rumunska; *Gender, vzdelanie, výskum a technológie* z Bulharska; *Organizácia Gender Studies a Asociácia za rovné príležitosti* z Českej republiky.

Rodová rovnosť je jednou z prierezových požiadaviek pre tých, ktorí žiadajú o financovanie rozvojových projektov na Slovensku, alebo v rámci európskych štruktúr. Je však často chápaná formálne. Rovnosť príležitostí je tiež jedným z Miléniových rozvojových cieľov². Spomínaný projekt, na ktorý sa odvoláva okrúhly stôl, je poňatý netradične – ide o aktívny dialóg Východ/Západ/Juh cez prizmu spolupráce s krajinami subsaharskej Afriky, s cieľom vybudovať stabilnú, rodovo citlivú rozvojovú spoluprácu.

Okrúhly stôl v Bratislave bol posledným z radu štyroch národných dialógov, ktoré sa uskutočnili v troch partnerských krajinách (Rumunsku, Bulharsku a Českej republike), s úvodným regionálnym stretnutím vo Varšave. Program v Bratislave pozostával z okrúhleho stola v prvej polovici dňa a verejného podujatia v poobedňajších hodinách.

Rámcové témy diskusie boli nasledovné:

1. Rozvojová pomoc a spolupráca v čase globálnej krízy – pozícia nových členských štátov
2. Premeny a súčasný stav problematiky rovnoprávnosti žien a mužov, posilnenie, resp. oslabenie postavenia žien a ich reflexia v rozvojových projektoch
3. Dialóg s Afrikou, kontinentom s najvyšším podielom rozvojovej pomoci

Zahraniční spíkeri

Veronique Dion, nezávislá expertka, Veľká Británia
 Marta Gontarska, Karat Coalition, Poľsko
 Chipso Kanjo, Koalícia žien žijúcich s HIV/AIDS, Malawi
 Joanna Szabunko, Karat Coalition, Poľsko
 Sara Worku, People in Need, Etiópia

Ostatní účastníci odbornej diskusie

- Tigran Aleksanyan, GLEN Slovensko
- Daniela Balážová, žurnalistka v slobodnom povolaní
- Henrych Brody, režisér
- Zuzana Fialová, nezávislá expertka
- Barbora Galvánková, , Regionálne centrum Rozvojového programu OSN v Bratislave
- Daniel Hanšpach, Regionálne centrum Rozvojového programu OSN v Bratislave
- Eva Havelková, Ministerstvo zahraničných vecí Slovenskej republiky
- Peter Ivanič, Slovenské centrum pre komunikáciu a rozvoj
- Zuzana Jezerská, Slovenské centrum pre komunikáciu a rozvoj
- Jana Koreňová, Slovenská agentúra pre medzinárodnú rozvojovú spoluprácu
- Valéria Koszourová, redaktorka, Prievidzské noviny
- Mária Lacková, nezávislá expertka
- Zuzana Letková, Regionálne centrum Rozvojového programu OSN v Bratislave regionálne centrum v Bratislave
- Stanislava Luppová, žurnalistka, Aktuálne.sk
- Monika Mannová, redaktorka (STV, TV Bratislava)
- Zuzana Vranová, nezávislá expertka

¹<http://www.karat.org/karat,14,en.html>

²[http://www.mzv.sk/App/wcm/media.nsf/vw_ByID/ID_CB994940132FED7DC125766500389E84_SK/\\$File/mileniove_rozvojove_ciele.pdf](http://www.mzv.sk/App/wcm/media.nsf/vw_ByID/ID_CB994940132FED7DC125766500389E84_SK/$File/mileniove_rozvojove_ciele.pdf)

"CONNECT!"

Pri okrúhlym stole sa zišlo do 20 ľudí - expertov, predstaviteľov médií a inštitúcií s cieľom dospieť k zisteniam v nasledujúcich oblastiach:

- A. identifikácia súčasnej situácie žien v rámci rodovej rovnosti, ako aj mechanizmov a nástrojov na posilnenie ich postavenia a konfrontácia tejto situácie s projektmi rozvojovej spolupráce**
- B. zhodnotenie stratégií, konkrétnych rozvojových programov, projektov, a/alebo aktérov V krajinách Afriky, s dôrazom na problematiku rovnoprávnosti**
- C. načrtnutie uzáverov a odporúčaní pre ďalší rozvoj vzťahov Západ – Východ – Juh v danej problematike**

Závery okrúhleho stola sú zosumarizované v nasledovných výstupoch, ktoré sú v dispozícii v tlačenej aj elektronickej verzii. Texty boli autorizované. Moderátorkou diskusie bola Zuzana Jezerská, riaditeľka Slovenského centra pre komunikáciu a rozvoj. Záznam diskusie zabezpečovala Stanislava Luppová.

ÚVOD (PREZENTÁCIA)

Marta Gontarska z Karat Coalition predstavila projekt *CONNECT!* Projekt sa venuje posilňovaniu kapacít neziskových organizácií na poli presadzovania plnej implementácie záväzkov Európskej únie o rodovej rovnosti a posilňovaní práv žien v rámci politiky a praxe rozvojovej spolupráce v krajinách, ktoré vstúpili do Únie v rokoch 2004 a 2007 – v Bulharsku, Českej republike, Poľsku a na Slovensku. Zároveň sa zameriava na posilnenie väzieb a jednoty medzi ženskými a rozvojovými organizáciami v strednej a východnej Európe a na globálnom „juhu“. *„Zámerom projektu je zvýšiť povedomie a kapacity ženských organizácií pri ovplyvňovaní ich vlád smerom k úplnej implementácii európskych politík rodovej rovnosti. Zároveň [projekt] ženským organizáciám v nových členských štátoch EÚ napomáha pri formovaní tesnejších väzieb so zástancami rodovej rovnosti z východnej Európy a subsaharskej Afriky.“*

RODOVÁ ROVNOSŤ V OFICIÁLNEJ ROZVOJOVEJ SPOLUPRÁCI SR (PREZENTÁCIA)

Eva Havelková z Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky vysvetlila ako funguje oficiálna ňrozvojová pomoc na Slovensku. *„MZV sa stretáva s určitými finančnými reštrikciami, cítíme to pri zostavovaní národného programu rozvojovej pomoci. V roku 2011 sme preto zareagovali znížením počtu prioritných krajín a zúžením sektorového zamerania. Hlavnou stratégiou je znížiť počet prioritných krajín a poskytovať pomoc viac efektívne.“*

Práve v týchto dňoch a týždňoch pripravuje ministerstvo novú stratégiu na rok 2012. Rozhoduje sa o tom, ktoré krajiny budú prioritnými na budúce obdobie. Vzhľadom na priškrtý rozpočet to bude opäť menej krajín a výber bude veľmi selektívny.“

Havelková pripomenula **Miléniové rozvojové ciele**, pričom spomenula analýzu, ktorá hovorí, ako oficiálna rozvojová pomoc SR jednotlivé miléniové ciele³ naplňa. Predstavila aj niektoré **projekty** na zlepšenie postavenia žien, ktoré sa realizovali s finančnou podporou ministerstva. *„Tých projektov ani peňazí na túto oblasť nie je veľa, sami viete v akej sme na Slovensku situácii. Sú základné problémy, ktoré stále pretrvávajú. Je napríklad potrebné uvádzať ženy na pracovný trh, zvýšiť podiel žien aj mimo poľnohospodárstva, špecifickým problémom je nedostatočný pokrok v znižovaní úmrtnosti matiek, najmä v subsaharskej Afrike a južnej Ázii.“*

Havelková tiež skonštatovala, aké je **postavenie žien na Slovensku**. *„Prevládajú veľké rodové rozdiely, stále trvá segregácia na trhu práce, príjmová nerovnosť, feminizácia chudoby. Je veľmi málo žien v politike, najmä v parlamente a vo vláde. Zastúpenie žien vo vysokej politike je závislé od vnútrostraníckej štruktúry. Ženy v štruktúrach sú, politici sa snažia vysvetliť, že majú dosť žien vo svojich radoch, ale tie nie sú na horných priečkach, kde by sa mohli stať poslankyňami a ísť do exekutívy.“*

Problémy spôsobuje aj demografický vývoj. *„Ženy sa dožívajú o osem rokov viac ako muži, na Slovensku je nárast počtu ovdovených žien, a to až sedemnásobne viac než u mužov. Práve to vytvára problém vylúčenia žien v staršom veku a feminizáciu chudoby. Žien na manažérskych pozíciách je len jedna tretina, stále prevládajú rodové stereotypy, ženy sú viac zaťažené domácimi prácami, stále prevláda určitý typ diskriminácie.“*

OTVORENÁ DISKUSIA

Marta Gontarska:

„Venujete sa rodovým otázkam prierezovo?“

Eva Havelková:

„Bohužiaľ, čo sa týka oficiálnej rozvojovej pomoci, nie je gender prierezovou otázkou. Predpokladáme, že by to bolo náročnejšie aj finančne. Brzdí nás jednak nedostatok financií, ale aj politicko-teritoriálne priority. Problematiku rovnosti príležitostí na ministerstve nieže nechcú počuť, ale je dosť odmietaná. Dosť sa obávam, že v strednodobom horizonte to bude problém.“

Veronique Dion:

„Máte financie alokované na riešenie genderových otázok podľa konkrétnych regiónov?“

³Príspevok ODA k plneniu MDGs v rokoch 2004-2009, dostupné na <http://www.mvro.sk/sk/kniznica/category/2-publikacie?download=528%3Aprispevok-oda-sr-k-plneniu-mdgs-v-rokoch-2004-2009>

Eva Havelková:

„Aj regionálne priority, aj to koľko peňazí sa do nich naleje, sa určí v strednodobej stratégii. Sú na to rôzne kritériá, gender je medzi poslednými. Dôležitý je národný plán na jednotlivé roky. V ňom sa povie, do ktorých krajín nasmerujeme pomoc. Finančné toky sú smerované podľa toho, koľko je peňazí v štátnom rozpočte. Balík peňazí sa prerozdeľuje na základe toho, aké máme v jednotlivých krajinách politické zábery, či aká je tam ekonomická situácia.“

Chip Kanjo:

„Je možné, aby aj iné prijímateľské krajiny z tohto prístupu niečo získali?“

Eva Havelková:

„Je možné využiť aj expertízy iných subjektov, inštitúcií, ktoré implementujú projekty v tých - ktorých oblastiach. Ak hovoríme o oficiálnej rozvojovej pomoci, tam si strážime naše záujmy, ale to, či sa tam sústreďujeme na vzdelávanie alebo na elimináciu násilia a chudoby, závisí aj od našich informačných zdrojov. Do istej miery áno, ale tá prevaha hlavných dôvodov, pre ktoré sme prítomní a realizujeme tam projekty, je viac-menej politicko-teritoriálna, v rámci záujmov MZV.“

Zuzana Jezerská smeruje otázku na MZV:

„Často sa aspekt udržateľnosti v rozvojových projektoch chápe formálne a projekty sa po dlhších časových obdobiach nesledujú. **Prečo sa zmenili priority, prečo sa zmenili prioritné krajiny, kde sme už mali vybudované kontakty, ako napríklad v Mongolsku, v Strednej Ázii?** Prioritnými sa odrazu stali iné krajiny.“

Počas diskusie sa na pretras dostala pálčivá otázka evalvácie rozvojových projektov...

Zuzana Jezerská:

„Akým spôsobom sa hodnotí spätná väzba?“

Eva Havelková:

„Je to boľavý problém. Osobne si myslím, že je to veľmi dôležitý nástroj. Spätná väzba, teda do akej miery boli projekty efektívne, do značnej miery pokrívá. Je to ešte v plienkach. Je spomenutá aj v strednodobej koncepcii, ale bolo toho málo. Vytvára sa databáza expertov, ktorí sú schopní evalváciu robiť, ale je to len jedna z úloh do budúcnosti.“

Jana Koreňová:

„Projekty z roku 2007 sme začali evalvovať až od roku 2010. Zatiaľ je to len v začiatkoch. V roku 2009 prebiehali len monitoringy projektových manažérov v teritoriálnych krajinách, evalvácia tam nebola žiadna. Postupne začíname, aj ministerstvo má určite tendenciu zisťovať, ktoré projekty dosiahli svoje ciele.“

Zuzana Fialová:

„V oblasti gender urobili slovenské mimovládne organizácie veľa dobrých projektov, ale spravili aj zlé projekty. Neexistuje z toho žiaden výstup, žiadne poučenie, žiadna ďalšia fáza, ako by sme to mali systémovo programovať. Boli realizované projekty, ktoré neboli primárne orientované len na ženy, ale rodová rovnosť v nich bola zahrnutá. Niekoľko rokov dozadu to nikto nevie spätne „odkopať“, čo sa tam vlastne deje.“

Pripravujem dokument na konferenciu OSN v Busane, v ktorom sa definujú kritériá, ako by mala vyzeráť efektívna pomoc. **Slovensko nemá dáta na to, aby sme vedeli odpovedať na tieto otázky, čo je dosť smutné. Túto pomoc robíme veľa rokov, ale nevieme, kam sme dospeli.“**

Zuzana Letková:

„Prvé projekty sa začali realizovať od roku 2004. Do konca roku 2006 sme [UNDP] dostávali pravidelne financie od MZV na realizáciu rozvojových projektov, celkovo sme zrealizovali 122 projektov. V rámci tohto prvého obdobia sme sa držali strategického dokumentu, ktorý bol v tom čase jediný [t.j. Strednodobá stratégia na roky 2003 až 2008⁴].“

⁴Strednodobá koncepcia oficiálnej rozvojovej pomoci na roky 2003 až 2008, dostupné na http://www.slovakaid.sk/uploads/2010/01/koncepcia_sk.pdf

V roku 2007 bola založená Slovenská agentúra pre medzinárodnú rozvojovú spoluprácu, ktorá odvtedy dostáva prostriedky a realizuje projekty. Ešte stále sme zostali vo zväzku s MZV, v súčasnosti realizujeme doplnkové aktivity v spolupráci s MZV zamerané hlavne na posilnenie rozvojovej spolupráce s prioritnými krajinami a zdieľanie transformačných skúseností.

Čo sa týka monitorovania a evalvácie, úplne prvá monitorovacia cesta sa uskutočnila v roku 2005 do Mongolska, v roku 2006 do Kirgizska, v roku 2007 sa robila prvá evalvácia v Srbsku a Čiernej Hore, kde sa hodnotili štyri uzavreté projekty realizované prostredníctvom Bratislava-Belehrad fondu spravovaného Nadáciou pre podporu občianskych aktivít. Ďalšia evalvácia sa robila až v apríli tohto roku v Afganistane, počas leta sa hodnotili projekty v Bosne a Hercegovine a momentálne prebieha evalvácia projektov v Keni a Južnom Sudáne.

Základným problémom celého monitoringu je to, že dodnes nemáme v základných strategických dokumentoch žiadne indikátory, na základe ktorých by sa dal výsledok a úspech rozvojovej pomoci posudzovať. My niečo realizujeme, viac-menej úspešne, ale zlyháva to na tom, že to nemáme s čím porovnať, t.j. úspešnosť nie je možné kvantifikovať.

Hlavným problémom súčasnej rozvojovej pomoci Slovenska je netransparentnosť, nesystémovosť a nekompetentné ad-hoc riadenie (fluktuácia, nedostatočná motivácia, nedostatočná kvalifikácia, neznalosť princípov rozvojových projektov a r. pomoci u ľudí, ktorí o projektoch rozhodujú). Od roku 2003, kedy sa rozvojová pomoc začala realizovať, nedošlo ani v jednej krajine k posunu od projektového k programovému riadeniu (jedinú výnimku tvorí Srbsko, ktoré je programovou krajinou od začiatku). Strategické dokumenty sú veľmi všeobecné, nie sú stanovené východiská ani indikátory, Slovensko nemá jasne zadefinované ciele, ktoré chce v jednotlivých krajinách dosiahnuť. Záujemcovia o rozvojovú pomoc a kontraktori nemajú dostatočnú podporu zo strany agentúry a MZV, chýba dostatočná informovanosť, chýbajú dohody s jednotlivými krajinami, kde sa rozvojová pomoc realizuje, o projekty sa hlásia subjekty, ktoré nemajú dostatočné vedomosti o krajine, kde chcú projekt realizovať.

Nesúhlasím s tým, že Slovensko nemá údaje o rozvojovej pomoci. Tieto údaje sú k dispozícii, problém je, že neexistuje vôľa ich zozbierať (resp. poskytnúť), analyzovať, vyvodit' dôsledky a pripraviť na ich základe programové dokumenty. Kapacity na to na Slovensku sú.

V slovenskej rozvojovej pomoci takisto chýba uplatňovanie princípov Parížskej deklarácie, predovšetkým harmonizácia aktivít s inými donormi, ale aj odhadnutie vlastných kapacít. Aplikácia a zakomponovanie prierezových tém v rozvojových projektoch/programoch nie je ani tak otázkou nedostatočných finančných prostriedkov ako skôr neznalosti a neschopnosti ich aplikovať, resp. vyžadovať ich aplikáciu v projektoch. Takisto chýba systematická práca s implementátormi, prezentácia výsledkov na verejnosti (aj keď v tejto oblasti už cítiť posun k lepšiemu) a koordinácia aktivít. Ako problém vnímam aj administratívnu náročnosť pri podávaní projektu a jeho realizácii a prípravu projektovej dokumentácie v slovenskom jazyku. Ide predsa o pomoc realizovanú v zahraničí, so zahraničnými partnermi.

Za veľmi dôležitú časť rozvojovej pomoci považujem kontrolu (evalváciu a monitoring, ale aj ex-ante), hlavne vyvodenie dôsledkov v prípade, kedy sa projekty nepodarilo úspešne zrealizovať a naopak, poučenie z dobrých projektov a zakomponovanie úspešných postupov do systému. „

Barbara Galvánková:

„V tomto regióne nám chýbajú dáta a na celom svete nie je dostatok rodovo citlivých dát. To je prvý základný problém. Zahŕňate monitoring a evalváciu priamo do projektov? Máte vyvinuté indikátory, ktoré zahŕňajú rodovú rovnosť a je v stratégii MZV zahrnutá rodová rovnosť?“ (adresované Eve Havelkovej)

Eva Havelková:

„Viem, že už existujete [UNDP] nejaký čas, pokrývate región strednej a východnej Európy a krajiny bývalého Sovietskeho zväzu. Zaujímalo by ma, čo bolo ohľadom gender dát urobené. Niečo už malo byť na stole, bola to akási strategická úloha ešte pri vzniku vašej inštitúcie, to znamená, že už by sme niečo uchopiteľné mali mať. Kde sme teraz v tejto oblasti? (na odpoveď neprišlo).

Čo sa týka strednodobej stratégie, gender tam je, ale nestráži sa to ako kľúčový princíp pri rozvojovej pomoci a už vôbec nie pri implementácii projektov. Beriem to ako problém, ale je to veľmi ťažké presadiť. Gender je ťažké presadiť všade.“

Jana Koreňová:

„Například Člověk v ohrožení robil od roku 2007 projekty v Keni na podporu vidieckych žien, boli to mikropôžičkové schémy, rodovo zamerané ciele tam boli dosiahnuté na 40 percent. Organizácia Magna sa zas zameriava na zdravotnícky sektor, na podporu prevencie prenosu HIV z matky na dieťa. V názve projektu nie je napísané, že hlavnou prioritou je rodová rovnosť, ale projekty sú zamerané na ženy a na deti. Keby sme vyčísľili každý jeden projekt, suma prostriedkov SlovakAid použitá na riešenie rodových otázok by bola vyššia.“

SLOVENSKÉ ROZVOJOVÉ MIMOVLÁDNE ORGANIZÁCIE VS. ŽENSKÉ MIMOVLÁDNE ORGANIZÁCIE V NOVÝCH ČLENSKÝCH ŠTÁTOCH (PREZENTÁCIA)

Zuzana Vranová – prehľad slovenského ženského hnutia:

„Ženské mimovládne organizácie boli hlavným motorom pozitívnych zmien, ktoré sa v oblasti postavenia žien v spoločnosti a osobitne ženských práv udiali na Slovensku za posledných 20 rokov a vyzdvihli túto problematiku na hodnú pozornosť v demokratickej spoločnosti. Je to zásluhou prevažne ženských mimovládnych organizácií, že v súčasnosti rodová rovnosť nie je neznámym pojmom a aj bežní ľudia vedia, čo toto slovo znamená.“

V ďalšom slede Zuzana Vranová zhrnula, ako sa ženské organizácie na Slovensku vyvíjali a čo sa im podarilo dosiahnuť. Prvé ženské organizácie boli zamerané širokospektrálne a priniesli nový pohľad na problematiku ženských práv a rodovej rovnosti. V druhej polovici deväťdesiatych rokov sa začali objavovať tematicky zamerané ženské organizácie, ktoré sa špecializovali na konkrétne oblasti ženských práv, ako napríklad násilie páchané na ženách, reprodukčné práva, rodovo citlivé vzdelávanie, vstup žien do politiky a verejného života a do podnikania. Tiež sa začali venovať konkrétnym skupinám žien ako napríklad rómske ženy, staršie ženy, ženy na materskej dovolenke a pod.

„V súčasnosti existujú po celom Slovensku desiatky ženských organizácií, ktorých aktivity v uvedených oblastiach sú nezanedbateľné. Sú to organizácie, ktoré prevádzkujú krízové centrá pre týrané ženy, poskytujú sociálne poradenstvo, usporadúvajú kurzy na zvyšovanie zamestnanosti žien, zvyšovanie podnikateľskej zručnosti, vznikla akadémia pre začínajúce podnikateľky. Aktívne sú organizácie, ktoré pracujú s rómskymi ženami, funguje rozsiahla sieť materských centier, vznikajú aktivity pre matky a otcov na materskej dovolenke. Veľmi živé sú internetové portály pre ženy na materskej dovolenke a rodičovskom voľne. Násilie páchané na ženách už nie je tabu. Uskutočnili sa kampane o tom, že násilie páchané na ženách sa týka všetkých a dosiahli sa zmeny v niektorých zákonoch na pomoc ženám, ktoré zažili násilie.“

Nie všetky výzvy, pred ktorými ženské organizácie stáli, sa podarilo naplniť a riešenia mnohých z nich sú stále aktuálne. Aktivity ženských mimovládnych organizácií však dosiahli, že o právach žien a o rodovej rovnosti sa verejne diskutuje a napriek občasnej stagnácii alebo aj istým krokom späť problematika rodovej rovnosti „volá“ k svojmu riešeniu aj ďalších aktérov.“

OTVORENÁ DISKUSIA

Zuzana Jezerská:

„Skúsenosti organizácií, ktoré na Slovensku riešia problémy žien, sa nereflektujú v rozvojových projektoch, sú to dva samostatne plynúce prúdy, ktoré spolu vôbec nekomunikujú. Na Slovensku nie sú rozvojové organizácie, ktoré by sa programovo venovali aj ženskej problematike, rovným šanciam.“

Zuzana Vranová:

„Väčšina mimovládnych organizácií sa snaží riešiť svoje aktuálne problémy, ktoré sa týkajú ich konkrétneho života, to je pre ne najdôležitejšie. Majú s tým veľa skúseností, ale nie sú povinné ich odovzdávať rozvojovým organizáciám či ministerstvu. Tie však od nich môžu tieto skúsenosti získať, veľakrát aj z ich webových stránok. Bol by potrebný aktívnejší prístup zo strany oficiálnych zodpovedných miest.“

Zuzana Fialová:

„Súvisí to s tým, že v slovenskej rozvojovej pomoci chýba programový prístup. Slovenská oficiálna rozvojová pomoc čaká, čo sa jej položí na stôl od mimovládnych organizácií, neexistuje aktívna snaha, nemapuje sa aké máme na Slovensku skúsenosti a ako tieto skúsenosti odovzdať. Toto by mala byť úloha ministerstva. Štát je v tomto veľmi pasívny.“

RODOVÉ OTÁZKY V ROZVOJOVEJ SPOLUPRÁCI ZO SUBSAHARSKEJ PERSPEKTÍVY (PREZENTÁCIE)

Chipo Kanjo:

Chipo Kanjo začala svoju prednášku prezentáciou problémov žien v Malawi. Až jeden milión z 13 miliónov obyvateľov je infikovaných HIV. Ženy tvoria 52 percent malawskej populácie, 60 percent z tých, ktorí majú HIV/AIDS, tvoria ženy. 70 percent zo všetkých roľníkov sú takisto ženy.

„Medzi nevzdelanými a chudobnými je vyššie percento žien než mužov. Ženy pritom nesú zodpovednosť za spoločenskú reprodukciu (ako napríklad starostlivosť o deti a zdravie rodiny). Zároveň sú však ženy zodpovedné za produktívne činnosti (ako napríklad farmárčenie) a zaoštarovanie základných zdrojov pre ich domácnosti (ako napríklad palivového dreva, vody či jedla).

Ženy s HIV/AIDS, tak ako všetci v podobnej situácii, sú takisto diskriminované, tak v komunite ako aj v práci. Niekedy sú HIV pozitívne ženy odvrhnuté aj samotnými manželmi. S takýmto bremenom spojeným s reprodukciou a ostatnou zodpovednosťou, trpia HIV pozitívne ženy v porovnaní s mužmi dvakrát.

Materská a detská úmrtnosť je v Malawi takisto veľkým problémom, predovšetkým pre ženy vo vidieckych oblastiach so zlou dostupnosťou zdravotnej starostlivosti kvôli transportným nákladom a dlhým vzdialenostiam do zdravotných stredísk.

Mali by sme spojiť naše sily, pretože úloha žien je kľúčová. Jednou z priorit vás, ako nového členského štátu EÚ, by mala byť podpora žien v subsaharskej Afrike. Je potrebné budovať spoluprácu medzi novými členskými štátmi a organizáciami zo subsaharskej Afriky.“

Kanjo vymenovala s akými partnermi spolupracujú. Okrem Karat Coalition je to aj One World Action. Spomenula i hlavných donorov v Malawi. Sú nimi Veľká Británia, Nórsko, Spojené štáty a Nemecko. Svoju prezentáciu ukončila vetou: *„Najefektívnejší sú tí, ktorí berú do úvahy potreby miestnych ľudí a snažia sa asistovať priamo v krajine.“*

Sara Worku:

Worku vysvetlila, že situácia žien v Etiópii je viac-menej podobná tej v Malawi. *„Viac ako 85 percent ľudí v Etiópii žije vo vidieckych oblastiach a pracuje v poľnohospodárstve. Z nich až polovicu tvoria ženy, ktoré sú zraniteľné a v spoločnosti marginalizované. Je to predovšetkým ich socioekonomický status, ktorý ich robí podriadenými rodinám a komunite ako celku. Nedostatok zdrojov, vzdelania a pracovných príležitostí tak limituje úlohu žien v odstraňovaní chudoby.“*

Worku zhrnula aj skúsenosti s rozvojovou pomocou. „V posledných troch dekádach Etiópiu podporovali rôzne organizácie v rámci rozvojovej spolupráce. Avšak výsledky neboli natoľko efektívne ako sa očakávalo. Hlavným dôvodom je, že väčšina projektov stojí viac na aktivitách ako na výsledkoch, a ani sa dostatočne nezaoberajú otázkou udržateľnosti (predovšetkým v otázke odovzdávania výsledkov projektu miestnej komunite). Kvôli všetkým týmto dôvodom Etiópia naďalej hľadá zahraničnú podporu.“

Čo sa týka spolupráce s novými členskými krajinami, tak pracujem pre organizáciu People in Need a môj projekt je podporený Českou rozvojovou agentúrou. Pritom 10 percent z jej zdrojov je alokovaných na zlepšenie postavenia žien. To poukazuje na skutočnosť, že niektoré z nových členských štátov chcú pracovať na otázke rodovej rovnosti a zlepšovania socioekonomického statusu žien. People in Need pracuje s tromi miestnymi partnermi na zlepšení postavenia žien (snažia sa presadiť tzv. Self Help Approach), pričom okrem EÚ tento projekt významne podporuje aj Česká rozvojová agentúra. Zistili sme, že tento prístup je udržateľný a reálne zlepšuje postavenie žien tak po ekonomickej ako aj sociálnej stránke.

Mám pre vás tip. Každá rozvojová agentúra by sa mala zameriavať nielen na implementáciu, ale aj na stratégiu projektu vo fáze 'po'. Teda na jeho udržateľnosť. Keďže rozvojoví aktéri mňajú na projekty veľa prostriedkov, mali by sme sa uistiť, že je implementácia udržateľná, pretože inak sa strácajú milióny dolárov. Mali by sme zaistiť, aby výsledky boli udržateľné, aby projekt fungoval aj v budúcnosti. Pretože zmeny dosiahnuté projektmi v skutočnosti veľmi často nevidíme. Preto sa musíme sústrediť na udržateľný prístup v rozvojovej spolupráci. Ako príklad spomínam práve Self Help Approach. Dôležité je tiež zapojiť do riešenia rodových otázok aj mužov.“

OTVORENÁ DISKUSIA

Zuzana Fialová:

„Máte skúsenosť s viacnásobnou diskrimináciou? Aká je napríklad situácia zdravotne a mentálne postihnutých žien? Zaoberá sa niekto touto problematikou?“

Sara Worku:

„Ženy sú vo všeobecnosti marginalizované, najviac marginalizované sú HIV pozitívne ženy, ženy samoživiteľky a tiež ovdovené ženy. V Etiópii je HIV/AIDS takisto vypuklým problémom ako v Malawi (približne 1,5 percenta obyvateľstva trpí HIV alebo AIDS). Veľkým problémom sú aj rôzne tradičné praktiky ako skoré sobáše, únosy žien, či ženská obriezka.

Ženy samoživiteľky sú v Etiópii diskriminované. Na väčšine miest stráca žena po smrti manžela prístup k majetku. Kontrolu nad ním prevzme jeho rodina. Niekedy, ak má jej manžel brata, je nútená sa za neho vydať len preto, aby si zachovala prístup k majetku.

Otázka zdravotných postihnutí je v Etiópii čoraz senzitívnejšia. Ešte pred siedmimi či ôsmimi rokmi tomu nikto nevenoval pozornosť a ľudia boli veľmi diskriminovaní. Je radosť sledovať vaše skúsenosti v tejto oblasti. Ako vidím v Česku alebo na Slovensku, prostredie je k zdravotne ťažko postihnutým oveľa priateľskejšie, v mojej krajine to neexistuje.

Vo februári 2010 bol prijatý nový zákon o neziskových organizáciách. Zákon im zakazuje aktivity spojené s prácou na ľudských právach. Avšak mimovládne organizácie môžu pracovať na zlepšovaní postavenia žien či v rozvojovej oblasti. Týmto spôsobom je možné pracovať na zrovnoprávnení žien.“

Chipo Kanjo:

„HIV pozitívne ženy sú diskriminované mnohokrátmi spôsobmi. Diskriminácia sa netýka len žien, ale oboch pohlaví. Keď sa napríklad rozdáva semiačka a hnojivá, stretávajú sa ľudia postihnutí HIV/AIDS s postojom: 'Prečo by sme mali do vás investovať, keď vy ste už aj tak mŕtvi?' Keď sú ženy HIV pozitívne, niektorí manželia ich opustia. Avšak ak je to naopak, žena sa o manžela stará.

V Malawi existuje aj diskriminácia spojená s náboženstvom. Máme u nás religiózne spoločenstvá, ktoré ľuďom zakazujú ísť do nemocnice, lebo im to zakazuje ich viera. To sa stáva obzvlášť závažným problémom, keď je nútená doma porodiť tehotná HIV pozitívna žena, ktorým však tým pádom nemá prístup k PMTCT⁵. Naša organizácia sa snaží dostať aj k takýmto skupinám.“

Veronique Dion:

„Čo je podľa vás najlepší príspevok od nás ako externej strany, ako by sme vám mohli pomôcť?“⁶

Sara Worku:

„Konali sa viaceré stretnutia za účasti mnohých lokálnych aj medzinárodných partnerov. Nanešťastie, stanovisko vlády bolo nemenné. Po prijatí nového zákona boli všetky mimovládne organizácie preregistrované a dnes môžu intervenovať len v rozvojových a humanitárnych záležitostiach. Tieto otázky boli preberané aj v rámci medzinárodnej komunity, vláda však aj napriek tomu zákon prijala. Preto by som mimovládnym organizáciám odporúčala angažovať sa v zlepšovaní postavenia žien (sociálnom a ekonomickom zmysle), organizovaním žien do skupín. A keď sa postavenie žien zlepší, otázku práv otvoria aj ony samé.“

Veronique Dion:

„Aký je vzťah medzi donormi a medzinárodnými organizáciami, pracujete s medzinárodnými organizáciami, ako sa to realizuje v každodennom pracovnom živote?“

Chipo Kanjo:

„Máme iniciatívy ľudí ľuďom. To je najlepší spôsob ako pomáhať. V Malawi máme napríklad Fond sociálnej akcie, je to donormi financovaný projekt. Tomuto fondu ide o to, aby iniciatívu partnerov doručili priamo komunite. Komunita si sadne, diskutuje o problémy a určuje si svoje priority. Napríklad, ak si chcú postaviť školu, musia si sami zohnať tehly a z projektu sa dodá ďalší materiál, napríklad na pokrytie strechy. Hlavnou myšlienkou je **zmobilizovať komunitu tak, aby jej členovia priložili ruku k dielu a považovali projekt za vlastný. Ak sa ľudia o niečo prichinia, nebudú to ničieť, čím sa predíde vandalizmu.**“

⁵PMTCT – Preventing Mother-to-Child Transmission of HIV (Prevenca transmisie HIV z matky na dieťa)

⁶Veronique odkazuje na nový zákon prijatý v Etiópii zamedzujúci neziskovým organizáciám pôsobiť v oblasti ľudských práv.

Kanjo hovorila aj o tom, ako je malawijská verejnosť informovaná o rodovej problematike. „Rozhlasový signál je dostupný takmer v celej krajine, taktiež organizujeme stretnutia s komunitami, ktorými úspešne zvyšujeme povedomie o rodovej problematike. Hlas ľudí má u nás v Malawi veľkú moc. Funguje ako systém brzd a protiváh k štátnej moci a ako doplnok k hlasu opozície. V posledných voľbách kandidovalo a napokon sa do parlamentu aj dostalo oveľa viac žien než v tých predchádzajúcich. To bolo možné aj vďaka iniciatívam zvyšujúcim povedomie verejnosti o rodovej rovnosti. Hlas žien má svoje dopady a ovplyvňuje veci, no a táto podpora prináša ovocie.“

REFLEXIE O STAVE A STRATÉGIÁCH DONORSKÝCH AGENTÚR PRI POSILŇOVANÍ RODOVEJ ROVNOSTI A ROZVOJI – EÚ A NOVÉ ČLENSKÉ ŠTÁTY (PREZENTÁCIE)

Veronique Dion:

Veronique sa s účastníkmi podelila o niekoľko úvah/postrehov o inovatívnych stratégiách (a slabinách) donorských organizácií pri presadzovaní rodového hľadiska v rozvojovej spolupráci z pohľadu pracovníka v treťom sektore.

„Hybná sila, ktorú agenda rodovej rovnosti získala v polovici 90-tych rokov vďaka Pekingskej konferencii a radu ďalších konferencií OSN (Viedeňská konferencia, a i.), ju napevno umiestnila do rozvojovej agendy. Donorské agentúry prijali v rámci svojich stratégií potlačania chudoby politiky, ktorých kľúčovým prvkom je zlepšenie postavenia žien a rodová rovnosť (spomeniem napríklad CIDA v roku 1999, EC v roku 1998, DfID a Irish Aid v roku 2004, atď.). Tieto stratégie dopĺňajú ambiciózne akčné plány (DfID Gender Action Plan, atď.). Popritom, že sa tieto záväzky stali kľúčovými prvkami pri presadzovaní práv žien, niesli so sebou aj viaceré výzvy. Zaviazať sa totiž nestačí. Nedostatok koordinácie medzi záväzkami a tvorbou reálnych politik, ktoré priamo ovplyvňujú život žien, zamedzuje rozvoj v tejto oblasti.

Voľný obchod je toho dobrým príkladom. V rámci vyjednávania o liberalizácii obchodu EÚ tlačí rozvojové krajiny do obchodných dohôd bez akéhokoľvek záujmu o ich dopad na život žien. Ba čo viac, vyššie spomínané rozvojové politiky sú revidované a môžeme badať posun v ich podstate – smerom k úlohe, ktorú ženy zohrávajú pri ekonomickom raste, v protiklade s otázkou, čo môže rozvojová politika spraviť pri potláčaní nerovností. To môžeme pozorovať napríklad aj v CIDA (Canadian International Development Agency), ktorá pred rokom 2005 považovala rodový aspekt za prioritu a zároveň prierezovú tému. Dnes už viac prioritou nie je, zostala len prierezovou témou.

Alokácia zdrojov je kľúčom k tomu, aby sa predsavzatia donorov ohľadom rodovej rovnosti zaviedli do praxe. Aj Únia mala v tejto oblasti niekoľko iniciatív. Viaceré z nich by však bolo vhodné poopraviť. Ako príklad uvediem iniciatívu EÚ, kde v pracovných tímoch zaviedli pozíciu zodpovednú za rodovú rovnosť. Dôsledkom toho sa toho sa však celá snaha a zodpovednosť za rodovú rovnosť nechceme ocitla na pleciach jedinej osoby a nie na celom tíme.

Chcela by som poukázať na niektoré špecifické finančné schémy zamerané na podporu práce s právami žien, ktoré k problematike pristupujú prostredníctvom osobitných rozpočtových línie. Iniciatívy ako je NORAD – 25 miliónov v roku 2007, či MDG 3 Fund – ktorý vznikol na podporu Miléniového cieľa číslo 3 – 50 miliónov v rokoch 2008 až 2011. Alebo v roku 2011 Fund for Leadership of Women (FLOW). Pre donorov s menšími rozpočtami to nemusí byť tá správna cesta, neznamená to však, že nie je možné spraviť osobitný gender fond pre prijímateľské krajiny. Ako napríklad gender fond v CIDA. Vždy by pritom malo ísť o dlhodobé ciele.

Je však dôležité poznamenať, že tieto zdroje nie sú priamo dostupné pre malé ženské organizácie. Jedna veľmi zaujímavá štúdia Asociácie pre práva žien v rozvoji (AWID) poukázala práve na to, aké ťažké je pre tieto organizácie dostať sa k podobným zdrojom. Sú na to príliš malé. Preto potrebujú omnoho viac času na fundraising.“

Veronique tiež spomenula posledné trendy v rozvojovej spolupráci, od ktorej sa v čoraz väčšej miere očakávajú okamžite viditeľné výsledky. To sa napokon prejavuje aj v spôsobe, akým sú projekty evalvované. „V Británii chce vláda vidieť rýchle výsledky, ktoré by platcom daní ukázali, že ich peniaze boli použité správnym spôsobom. Pri projektoch zameraných na rodovú rovnosť to však nie je správny prístup, pretože ako všetci vieme rodové vzťahy sa nedajú zmeniť za noc. Je to dlhodobý proces. Avšak v tejto chvíli je tento spôsob práce pre donorov, ktorí chcú vidieť rýchle výsledky, menej zaujímavý.“

Smerujeme ku koncepcii rozvoja, ktorý viac nie je o vyrovnávaní nerovností, ale o naplňaní potrieb, bez toho, aby sme sa snažili transformovať nerovné vzťahy a pozície. V tomto kontexte je ťažké určiť ukazovateľ, ktorý by reflektoval zmeny v nerovnostiach medzi ženami a mužmi. To potom komplikuje možnosti demonštrovať pozitívny prínos urobených projektov, pretože nie sme schopní to vyhodnotiť, či zmerať. Evalvácie sú takisto obvykle prevádzané krátko po skončení projektu a nerobia sa veľmi do hĺbky, čo takisto nie je veľmi efektívne. Napríklad aktivity, ktoré chcú podporiť kandidatúry žien vo voľbách sa končia ich zvolením. Od tej chvíle už

“CONNECT!”

potrebnú podporu obvykle strácajú, a tie ženy potom prichádzajú o možnosť ďalej multiplikovať dosiahnuté výsledky, pretože im chýba zázemie umožňujúce pochopiť, ako na to.”

Joanna Szabunko:

Joanna spomenula, že na všetkých národných a regionálnych dialógoch, ktoré sa uskutočnili v rámci projektu CONNECT!, v Poľsku, Rumunsku či Českej republike, identifikovali podobné problémy ako na Slovensku. Jeden z týchto problémov bola absentujúca evalvácia projektov, či to, že je veľmi málo uchovaných a na evalvovanie použiteľných dát. Cieľom národných dialógov bolo hovoriť o týchto problémoch.

„V niektorých krajinách boli takéto diskusie vôbec prvé svojho druhu, čo viedlo k tomu, že sa zlepšilo povedomie ľudí o rodovej problematike. Snažili sme sa posilniť spoluprácu medzi rozvojovými a ženskými organizáciami. Prostredníctvom tohto projektu a týchto dialógov sme sa snažili zlepšiť vzťahy, komunikáciu a odovzdávanie si skúseností medzi východnými, západnými a južnými partnermi.”

Podotkla, že je dôležité sa v strategických plánoch venovať problému rodovej rovnosti, ale v čase finančnej krízy to má neisté vyhliadky.

Tigran Aleksanyan:

Tigran pripomenul, že to, čo bude robiť Slovensko, vychádza z veľkej miery aj od verejnosti. „Dobrym spôsobom ako mobilizovať verejnosť by mohlo byť globálne vzdelávanie a informovanie o tom, ako žijú ľudia v rozvojových krajinách. Tak, aby to nebolo zamerané len na ministerstvá, ale aj na širšiu verejnosť.”

Daniel Hanšpach:

„Diskusia o rodovej rovnosti je stále veľmi riadená zhora. V nových donorských krajinách nie je až tak veľa odborníkov a tieto krajiny sa len ťažko chytajú v európskom alebo celosvetovom meradle. Pri rodovej tematike alebo ďalších prierezových problematikách, ako je AIDS, je veľmi ťažké pritiahnúť pozornosť. Na fórach ako je tento, by sa mala vysvetliť dôležitosť týchto projektov.”

Ďalej podotkol, že „ženy majú väčšinou viac problémov ako muži, práve z tohto dôvodu by sa malo veľké množstvo projektov venovať viac ženám ako mužom. Toto je jeden zo spôsobov ako sa na to pozeráť. Potom by sa možno mohol zmenšiť rozdiel medzi realitou a zámermi. Malo by to ísť ruka v ruke s širším dialógom, pretože to tu veľmi chýba, a tiež viac s diskusiou o prierezových tematikách.”

ZHRNUTIE

- Slovensko, podobne ako iné nové členské štáty Európskej únie, sa na jednej strane priznáva k medzinárodným záväzkom týkajúcim sa rodovej rovnosti a rozvojovej spolupráce, ale na strane v ňom vládne nedostatok reálnej politickej vôle a absentuje politický zástanca rodovej rovnosti v kontexte oficiálnej rozvojovej spolupráce (ODA).
- Slovenská ODA má iné priority ako rodové otázky, a to aj napriek tomu, že deklaruje opak⁷.
- Chýba efektívny prenos know-how zo ženských mimovládnych organizácií smerom k verejnému sektoru alebo priamo k rozvojovým mimovládnym organizáciám. Chýba predovšetkým proaktívny prístup verejnej moci smerujúci k prenosu tohto know-how, ktorými spomínané organizácie disponujú do verejných politík.
- Chýbajú rozvojové mimovládne organizácie, ktoré by sa zaoberali osobite rodovou problematikou. Výsledkom je nedostatok znalostí a citlivosti voči tejto tematike medzi pracovníkmi mimovládnych organizácií, ako aj tvorcami a implementátormi verejných politík.
- Chýba, respektíve je len veľmi slabý systém monitorovania ODA, chýba systematická evalvácia ODA vo všeobecnosti a rodovo zameraná evalvácia osobitne.
- Absentuje systematické vzdelávanie smerom k chápaniu dôležitosti rodovej rovnosti.

“CONNECT!”

⁷ V súčasnosti je deklarovaná vo výzvach pre Rozvojové projekty nasledovne:

Prierezové priority podľa metodiky DAC OECD, ktoré môžu podporiť hlavné aktivity projektu (ak budú zmysluplné), a tým môžu zvýšiť jeho relevantnosť pre ODA SR:

- Ochrana životného prostredia - boj proti zmene klímy

- Rodová rovnosť

- Dobrá správa vecí verejných

- Koherencia medzi oblasťou politiky migrácie a rozvoja (<http://www.slovakaid.sk/?p=7544>)

OVERVIEW

Non-profit organisation Slovak Centre for Communication and Development (www.sccd-sk.org) as an organiser of the round table is one of the partners in the project supported by the EUROPAID titled **CONNECT! Building Support in New Member States for Gender Sensitive and Responsible European Development Cooperation.**

Project leader KARAT Coalition is the regional network of NGOs of Central and Eastern Europe and the former Soviet Union (www.karat.org). Other project partners include: National Association of Specialists in Human Resources (AUR) in Romania; Gender, Education, Research and Technology of Bulgaria; Gender Studies and the Association for Equal Opportunities of the Czech Republic.

Gender equality is one of the cross-cutting requirements for those applying for funding development projects in Slovakia, or within European structures. However, it is often understood formally. Ensuring equal opportunities is also one of the Millennium Development Goals. Said project, which the round table refers to, is conceived unusually - it represents an active dialogue of East / West / South through the prism of cooperation with countries in Sub-Saharan Africa aimed to establish stable gender-sensitive development cooperation.

Round Table is the latest in the series of four national dialogues that have already taken place in three partner countries (Romania, Bulgaria and Czech Republic), with the opening meeting in Warsaw. The program in Bratislava consisted of a round table in the first half of the day and a public event with university students in the afternoon.

Framework Themes of discussion have been as follows:

1. Development assistance and cooperation in the time of global crisis - the position of the new Member States
2. Transition and the current state of gender equality and empowerment of women and their reflection in development projects
3. Dialogue with Africa, the continent with the highest proportion of the development aid

Foreign speakers

Veronique Dion, independent expert, United Kingdom
 Marta Gontarska, Poland, Karat Coalition
 Chipo Kanjo, Malawi, Coalition of Women Living with HIV/AIDS
 Joanna Szabunko, Poland, Karat Coalition
 Sara Worku, Ethiopia, People in Need

Other participants

- Tigran Alexanyan, GLEN Slovakia
- Daniela Balážová, freelance journalist
- Henrych Brody, film director
- Zuzana Fialová, independent expert
- Barbora Galvánková, UNDP, Europe and the CIS Bratislava Regional Centre
- Daniel Hanšpach, UNDP, Europe and the CIS Bratislava Regional Centre
- Eva Havelková, Ministry of Foreign Affairs of the Slovak Republic
- Peter Ivanič, Slovak Centre for Communication and Development
- Zuzana Jezerská, Slovak Centre for Communication and Development
- Jana Koreňová, Slovak Agency for International Development Cooperation
- Valéria Koszourová, journalist, Prievidzské noviny
- Mária Lacková, independent expert
- Zuzana Letková, UNDP, Europe and the CIS Bratislava Regional Centre
- Stanislava Luppová, journalist, Aktualne.sk
- Monika Mannová, editor (Slovak TV, TV Bratislava)
- Zuzana Vranová, independent expert

Those mentioned (altogether up to 20 people) met in order to reach the findings in the following issues:

- A. Identification of the current situation of women – status of gender equality, mechanisms, tools for their empowerment as well as confrontation of this situation with the projects of development cooperation**
- B. Assessment of strategies, specific programs, projects, or actors in the countries of Africa, with an emphasis on gender equality**
- C. Outlining findings and recommendations for further development of the West – East – South**

Conclusions of the round table are summarised in the policy papers that are made available in both, printed and electronic version. Zuzana Jezeriská, Director of the Slovak Centre for Communication and Development was discussion moderator; Stanislava Luppová was responsible for recording. All texts were authorised.

INTRODUCTION (PRESENTATION)

Marta Gontarska from KARAT Coalition presented the CONNECT! East South West Women for the development project, which is dedicated to strengthen the capacity of women's organisations to advocate for the full implementation of the EU commitments on gender equality and women's empowerment in development policies and practice from the countries that joined the EU in 2004 and 2007: Bulgaria, Czech Republic, Poland, Romania, and Slovakia. It also focuses on strengthening the allies and solidarity between women's organisations in Central- Eastern Europe and the Global South. *„The project aims at raising awareness among the women's organisations to influence their own governments towards implementing fully EU policy on gender equality and assisting NMS women's organisations to form closer links with gender advocates from Eastern Europe and Sub-Saharan Africa.“*

GENDER EQUALITY IN SLOVAK ODA (PRESENTATION)

Eva Havelková from the Ministry of Foreign Affairs of Slovak Republic (MFA) explained how the Official Development Aid (ODA) in Slovakia works. *"MFA meets with certain financial restrictions; we can feel it during compiling of the National Program of Development Assistance. **In 2011, we have responded to it by reducing the number of priority countries and narrowing of sector focusing. The main strategy is to reduce the number of priority countries and provide assistance more effectively.**"*

"In these days and weeks, we (MFA) are preparing a new strategy for year 2012. At the moment, there is decision making of which countries will be the priority for the next period. Due to a strangulated budget choice, there will be fewer countries and it will be very selective."

Havelková recalled the **Millennium Development Goals** and mentioned Slovak analysis, which says how Official Development Aid fills individual millennium goals. Several projects on how to improve the status of women, which have been implemented with financial assistance of the Ministry, were presented.

"There is not a lot of projects and money for this area, we all know the situation in Slovakia... There are basic problems that still exist. For example a necessity to implement women into the labour market, the increasing proportion of women outside agriculture, the lack of progress in reducing maternal mortality, especially in sub-Saharan Africa and South Asia."

Havelková also noted what the status of **women in Slovakia is**. *"Large gender differences dominate, there is still segregation in the labour market, income inequality, the feminization of poverty. Very few women are represented in politics, especially in parliament and in government. Representation of women in higher politics is dependent on internal structures; women are present in the structures themselves. Politicians try to explain that they have enough women in its positions, but they are not in the positions, from which they could become a Member of Parliament or get into the executive."*

Problems are caused also by the demographic development. "Women live about eight years longer than men do, and there is a significant increase, up to seven times higher than at men, in the number of widowed women. This is what causes the exclusion of women because of their age and the feminization of poverty. Only one third of women are in managerial positions, gender stereotypes predominate, and women are snowed under household chores, a type of discrimination still dominated."

OPEN DISCUSSION

Marta Gontarska:

"Do you pay attention to gender problems as to cross-cutting issue?"

Eva Havelková:

"Unfortunately, with regard to ODA, gender is not a cross-cutting issue. We assume that it would be financially difficult. The problem is on one hand lack of funding, on the other hand political and territorial priorities. Equality issues are quite refused and there is not a will to hear about them at the Ministry of Foreign Affairs. I am afraid that it won't be a question in the medium-term horizon."

¹<http://www.mvro.sk/sk/kniznica/category/2publikacie?download=555%3Acontribution-of-slovak-oda-to-the-millennium-development-goals-2004-2009>

"CONNECT!"

Veronique Dion:

"Do you have allocated funds to address gender issues according to specific regions?"

Eva Havelková:

"The regional priorities, and how much money is allocated into them, will be determined in medium-term strategy. There are different criteria, and gender is the latest one. Important are also national plans for individual years. The national plan sets countries to which aid will be directed. Financial flows are sited according to the amount of money in the state budgets. Those money packages are redistributed according to our political intentions in a particular country or according to its economic performance."

Chip Kanjo:

"Could also other beneficiary countries gain something from this approach?"

Eva Havelková:

"It is possible to use the expertise of other entities, institutions, and implementing projects in these areas. When we speak about ODA, we are guarding our interests there. But whether there is a focus on education or elimination of violence and poverty depends also on the information we get. To some extent yes, but the prevalence of the main reasons for which we are present somewhere and implement projects there is more or less political, territorial, and according to the interests of the MFA."

Zuzana Jezerska her question is directed to the MFA :

"Often the aspects of sustainability in development projects are seen only formally and after longer time projects are not longer evaluated. **Why does the priority change, why do the priority countries change where we have already built up contacts, such as in Mongolia or Central Asia?** Suddenly priority countries become other countries."

Through the discussion pressing question of evaluation was disclosed...

Zuzana Jezerská:

"How is the feedback evaluated?"

Eva Havelková:

"It is an aching problem. Personally, I think evaluation is a very important tool. Feedback, in the meaning of finding out to what extent the projects were effective, is largely hobbling. It is still undeveloped here. It is mentioned also in the medium-term strategy, but it is not enough. Database of experts, who would be able to evaluate, is in the process of creation, but it is just one of the tasks for the future."

Jana Koreňová:

"We have begun to evaluate year 2007 projects since 2010. It is still only in its beginnings. In 2009 only monitoring by agency project managers took place in territorial countries, there was no evaluation. We are working on that gradually; the ministry has a need to identify which projects achieved their aims."

Zuzana Fialová, independent expert:

"Slovak non-governmental organizations have done a lot of good projects in the area of gender, but they did wrong projects, too. There is no output, no lessons learned, and no other phase, how could we systematically conduct development programmes in a better way. There were projects carried out, which were not primarily focused on women, but gender equality was included in them. But now nobody is able to get back several years and dig out what has been done there."

I am just preparing a document for the UN conference in Busan, which defines the criteria on how effective assistance should work. And I found out that **Slovakia does not have data to answer these questions, what is pretty sad. We do development cooperation for many years, but we do not know where we are."**

Zuzana Letková:

„The first projects have started to be realized since 2004. Until the end of the year 2006 we (UNDP) have been receiving finances from the MFA to implement development projects. Overall, we realized 122 projects. Within this first period we followed the strategic document which was the only one of its kind in that time (i.e. the Medium-term Strategy for the years 2003 – 2008).

In 2007, Slovak Agency for International Development Co-operation was established and had been receiving finances and had implemented projects since this year. We co-operate with the MFA continuously. At the present we are realising complementary activities in co-operation with the MFA focused on either reinforcement of development co-operation with priority countries, or sharing experiences from the transformation process.

Regarding monitoring and evaluation, the first monitoring travel materialized in 2005 to Mongolia, in 2006 to Kyrgyzstan, in 2007 the first evaluation in Serbia and Montenegro was realized where four finished projects, accomplished by means of Bratislava-Belehrad Fund (administered by Foundation for support of civic activities), were evaluated. The next evaluation took place in April 2011 in Afghanistan, during the summer of the same year projects in Bosnia and Herzegovina were evaluated and the evaluation in Kenya and South Sudan is in progress currently.

The basic problem of whole monitoring is that in core strategic documents any indicators that might be instrumental to consider results and achievements of development aid are not defined. We realize something, more or less successful but it fails on impossibility to compare it with anything, i.e. we have no opportunity to quantify success.

The main problem of recent Slovak development aid is lack of transparency, lack of system and incompetent ad hoc management (staff turnover, inadequate motivation, deficient qualification, ignorance of principles of development projects and development aid by decision makers). Since 2003, when development aid started to be realized, there is no progress in any country from project to program management (with the exemption of Serbia which was a program country from the beginning). Strategic documents are also generally lacking sources and indicators. Slovakia does not have a clear definition of targets that it wants to achieve in particular countries. Contractors and those interested in development aid do not have adequate support from an agency and MFA, sufficient information is missing, contracts with particular countries where development aid is implemented are missing and subjects that do not have sufficient knowledge of the country, where they want to carry out their purpose, apply for projects as well.

I do not agree that Slovakia does not have data about development aid. This data is available but the problem is that there is no will to assemble it (let us say to give them), analyse, draw consequences and prepare program documents on this basis, although capacities exist in Slovakia.

Application of the principle of the Paris Conference, mainly harmonization of activities with other donors and estimation of own capacities, is missing in Slovak development aid as well. Application and involvement of cross-sectorial issues in development projects/ programs is not a question of insufficient financial resources rather than a question of ignorance and inability to implement them or to require their implementation in projects. There is also a lack of systematic work with implementators, public presentation of results (even though I feel a shift for the better in this field) and co-ordination of activities. What I also perceive as a problem is administrative heftiness at applying the project, its implementation and preparation of project documentation in Slovak. Indeed, it's concern to aid realized abroad, with foreign partners.

I suppose that a really important part of development aid is control (monitoring and evaluation and ex-ante as well), especially draw consequences in a case when the projects were not realized successfully and vice versa lessons learned from well done projects and including successful procedures into the system."

Barbara Galvánková:

"We are missing relevant data in this region, the whole world is missing enough of gender-sensitive data. This is the first basic problem. Do you include monitoring and evaluation directly to the projects? Did you develop indicators which include gender equality? And does the MFA strategy include gender equality?" (Addressed to Eva Havelková)

"CONNECT!"

Eva Havelková:

"I know that [UNDP] already exists here for some time. It covers the region of Central and Eastern Europe and former Soviet Union. I am interested in what has been done there regarding gender data? Something should be on the table, already. I can remember that it was kind of a strategic task during the development of your institution. It means we should have something concrete already. Where are we now in this area? (Question was not answered). There is a gender aspect present in the medium-term strategy, but it is not considered as a key principle in development cooperation and certainly not in implementation of projects. I consider it as a problem, but it is very difficult to implement it. Gender is difficult to implement anywhere."

Jana Koreňová:

"For example, the organisation People in Peril had been implementing projects supporting rural women in Kenya since 2007. It was about the microcredit schemes, and the gender-oriented goals of these projects have been reached by 40 percent. Organisation Magna, which focuses on the health sector, supports prevention of HIV transmission from mother to child. There is not written in the project name that their main priority is gender equality, but the projects are aimed to women and children. If we would quantify that for every project, the amount of funds from Slovak Aid used for solving gender issues, would be higher."

SLOVAK DEVELOPMENT NGOS VS. WOMEN NGOS AS A NEW MEMBER STATE (PRESENTATION)

Zuzana Vranová - the overview of Slovak women movement:

"Women NGOs were the main engine of positive changes that have been done in the field of status of women in the society and especially women rights during the last twenty years in Slovakia. These NGOs also lifted gender issues as the part of democratic society deserving attention. It's mainly thanks to women NGOs that gender equality is not unknown term in recent times. Also common people know what this term means."

Next Zuzana Vranová summarized as the women organizations in Slovakia grow in and what they have achieved until now. The first women organizations were focused on wide-spectrum and brought new views on the problem of women rights and gender equality. In the second half of the nineties, thematically focused women organizations rose that were specialized in concrete tasks of women rights as violence committed on women, reproducing rights, gender sensitive education, input of women into politics and public life and into entrepreneurship. They also put one's mind to specific groups of women as gypsy women, older women, women on maternity leave etc.

"There are tens of women organizations all over Slovakia whose activities in the before mentioned fields are not neglectable in recent time. These organizations provide crises centres for tortured women, offer social consulting, arrange courses for raising employment among women, increasing business skills and academy for beginning businesswomen was set up as well. Organizations take an active part in work with gypsy women, extensive network of maternal centres is functional, activities for mothers and fathers on parental leave coming into being etc. Really active are web pages designed for women on maternity leave. Violence committed on women is not tabu any more. Campaigns were realized about that violence committed on women regards everyone and changes in some laws were achieved to help those women who experienced violence.

Not all challenges facing women organizations were fulfilled and solutions of many of them are still up to date. Nevertheless, activities of women organizations achieved the public discussion about women rights and gender equality despite the occasional stagnation or step backs. Problem of gender equality "calls" to its solution also others involved."

OPEN DISCUSSION

Zuzana Jezerská:

"The experiences of organisations that are solving the problems of women in Slovakia are not reflected in development projects, these are two separately flowing streams, which do not cooperate together. In Slovakia there are not development organisations systematically engaged in women's issues, in equality of opportunities

Zuzana Vranová:

"They are trying to solve their specific problems relating to their particular lives, it is the most important for them. They are very experienced in that, but they are not obliged to transfer their experience to development organisations or the MFA. However, often it is possible to gather that experience even from their websites. The pro-active approach from the side of officials would be needed."

Zuzana Fialová:

"This is because the systematic approach in the Slovak development cooperation is missing. Slovak ODA is waiting for NGOs to bring them something and put it on the table, there is no active effort. No survey about the experience we dispose with has been done, and how could we hand over these experiences. This should be the role of the MFA. The state is very passive in this area."

SUB-SAHARAN PERSPECTIVE ON GENDER ISSUES IN DEVELOPMENT COOPERATION (PRESENTATIONS)**Chipo Kanjo:**

Chipo Kanjo started by presenting problems of women in Malawi. Out of the 13 million people living in Malawi, about one million is infected with HIV. Women constitute 52 percent of Malawian population. 60 percent of those living with HIV are women and 70 percent of Malawian full time farmers are women.

"There are a higher percentage of uneducated and poor women compared to men. Women are responsible for social reproduction (such as child bearing and family health care). At the same time they are responsible for productive activities (like farming) and provision of basic resources within their households (such as fuel-wood, water, and food preparation).

Women with HIV/AIDS, like everybody else, are also subjected to discrimination, within their communities and at work. Sometimes HIV positive women are despised by their own husbands. With the burden of social reproduction and other responsibilities, HIV positive women bear double suffering compared to men.

Maternal and child mortality is also a big problem in Malawi, particularly for women in rural areas with poor access to health care due to transport costs and long distances to health centres.

"We should unite our forces, because the role of women is very crucial. One of the priorities of you as new EU member states should be to support women in sub-Saharan Africa. There is a need to build cooperation between NMS and Sub Saharan Africa organisations."

Then Chipo Kanjo named partners they cooperate with. Apart from Karat Coalition, they also cooperate with One World Action. Main donors for Malawi were also mentioned, they include: United Kingdom, Norway, United States, and Germany. She ended her presentation with the sentence "The most effective are those who reflect the needs of local people and try to assist directly in the country."

Sara Worku:

Sara Worku explained that the situation of women in Ethiopia is more or less similar with that of Malawi. *"More than 85 percent of people in Ethiopia live in rural areas and are engaged in agriculture, among them half of the population are women who are vulnerable and marginalized in the society. This is mostly because the low socioeconomic status given for women makes them to be submissive to their families and community as a whole."*

Lack of access to resources, education and job opportunities makes the women role in poverty reduction limited. Worku also summarized the experience with development assistance. "For the last three decades, Ethiopia was supported by different international communities and development assistance. However, the result was not as effective as it was expected. The main reason is that most projects are action based rather than result based, and not well designed in terms of sustainability (handing over the projects to the local community). Due to the all reasons, Ethiopia is still looking for the foreign support.

Regarding the cooperation of the new member states, I work for People in Need and my project is supported by the Czech development cooperation, with 10 percent designated for women empowerment. This shows that new member states are expecting a lot of work on gender equality and improving the socioeconomic status of women. People in Need is working with three local partners in the area of women empowerment (Self Help Approach), and in addition to EU, the Czech Development Agency has supported this project significantly. We identified that this approach is sustainable and empower the women both economically and socially.

I have a tip for you. Every development agency should focus not only on the implementation, but we all should give more attention on the project "phase out" and its sustainability. As the development actors spend a lot of money for the project, we should ensure that the implementation is sustainable; that the project will work in the future, because the changes done by projects are not seen very often. Therefore, giving priority for sustainable approach is crucial, such as empowering women through self help group approach and male engagement in gender related issues."

OPEN DISCUSSION

Zuzana Fialová:

"Do you have experience with multiple discrimination? What the situation of disabled and mentally handicapped women is? Does someone deal with these issues?"

Sara Worku:

"Women are marginalized in general, the most marginalized are HIV positive, women in female-headed families, and disabled women. In Ethiopia HIV / AIDS is such a big problem as in Malawi. Early marriages, abductions and female genital circumcision are also common harmful traditional practices in Ethiopia.

In addition to that, women from female-headed families in Ethiopia are discriminated. In most of the places, once her husband has passed away, women do not have access to any resources. His family takes control of the property. Sometimes, if her husband has a brother, she might be forced to marry him, in order to keep access to the property.

The question of disabilities is becoming sensitive these days. Seven or eight years ago, these issues were not given attention and people were highly discriminated. I am happy to see your experience, as I can see in the Czech Republic or Slovakia, that an environment is much friendlier to those disabled, in our country it does not exist.

In February 2010, a new law for non-governmental organisations was enacted. This law prohibits working on the rights related issues. However, NGOs can work in the empowerment, or development areas. In this way there is room for working on women empowerment."

Chipo Kanjo:

"HIV affected women are discriminated in different ways. Discrimination is not specific only for women, but for both sexes. For example, people living with HIV/AIDS are discriminated (in some cases) when people are receiving seeds and fertilizers – they face a situation where others say: 'Why should we invest in you when you're already dead!' When women are HIV positive, some husbands leave them. But in most cases, women take care of their HIV positive husbands.

In Malawi, there are religious communities that do not allow their people to go to the hospital, because it is prohibited by their faith. This becomes worse if it is an HIV positive pregnant woman as they may end up giving birth at home and not get a chance of PMTCT² care. As a Coalition, we are trying to reach out to such groups as well."

Veronique Dion:

Given the political context in Ethiopia where NGOs are not entitled to receive external funds for Human Rights work, in which ways can we best support your work?"³

Sara Worku:

"Many meetings were held, with local or international partners. Unfortunately, the government stand could not be changed as it was expected. After the new NGO legislation, all NGOs were re-registered only to intervene in development and relief support. These issues were also raised and discussed with the international community for the past year; however, the government enacted the law. Therefore I would like to recommend the national and international NGOs, to engage on women empowerment (social and economic) through organising women in groups. Then once the women are empowered, the right issues will raise by themselves. It is open to empower women."

Veronique Dion:

"What is the relationship between donors and international organisations? Do you cooperate with international organisations, how is it implemented in everyday working life?"

² PMTCT - Preventing Mother-to-Child Transmission of HIV

³ Referring to the new law enacted in Ethiopia that prohibits working on rights related issues.

Chipo Kanjo:

"Strategies of ownership should involve initiatives designed by the people for the people. For example, we have the Malawi Social Action Fund, a donor of the funded project that implements projects of the target group's choice. This ensures that partner's initiative will be delivered directly to the community. The community sits, discusses about the problem and determine its priorities. Communities also contribute to such projects. For example, if you want to build a school, they have to find building materials (bricks), and the project delivers additional material, (like cement, roofing materials). **The main idea is mobilise the community to contribute to work so that they own the project equally. They will not destroy what is theirs, therefore it helps to avoid vandalism.**"

Chipo told about her experience, how the public in Malawi is informed about gender issues. "The radio signal is almost everywhere, also organised meetings with communities, thus expanding awareness. Voice of the civil society in our country plays a huge role. It provides checks and balances to the government and complements the opposing party's voices. In the last parliamentary elections, more women stood for and won parliamentary seats than previous elections. This was possible through gender initiatives by improving awareness of gender equality. The voice of women has an impact and power to influence things, this support is very important."

REFLECTIONS ON THE STATE AND STRATEGIES OF DONOR AGENCIES IN ADVANCING GENDER AND DEVELOPMENT – EU and NMS (PRESENTATIONS)

Veronique Dion:

Veronique Dion shared some reflections/observations, as a NGO worker, about innovative strategies (as well as pitfalls) amongst donor agencies in advancing gender and development.

"The momentum gained in the mid-nineties, with Beijing and other UN conferences (Vienna, etc.) firmly placed gender equality on the development agenda. Donor agencies adopted policies in which the empowerment of women and gender equality was a key element of their poverty reduction strategies (to name a few: CIDA in 1999, EC in 1998, DFID, Irish Aid, 2004, etc.). These have also been accompanied by ambitious Action Plans (DFID Gender Action Plan, etc.). While these commitments have been keys to demand accountability to women's rights, they have been accompanied with some challenges. While adopting progressive commitments toward women's empowerment and gender equality, the lack of linkages between these and the elaboration of policies which frame women's life situation void any progress in this area.

Trade is a specific example, where the EU is pushing to conclude free agreements with development countries, regardless of the impact these agreements will have on women. Furthermore, these policies are being revised and we observe a shift in narratives – towards the role women play for economic growth, as opposed to what development can do to address inequalities. This has been observed with CIDA before 2005, the gender policy positioned gender as a priority and a cross-cutting theme. Now, it is no longer a priority, only a cross-cutting theme.

Allocating resources is key to the implementation of donors commitment to gender equality. The EU also had some initiatives, but sometimes it must be adjusted, such as the introduction of position responsible for gender equality in the team when the effort and accountability for gender equality inadvertently was concentrated with one person and not the whole team."

Earmarking some specific funding for women's rights work, through the creation of specific budget line: Initiatives such as NORAD (25m in 2007, stepped up to 30m for initiatives on women and 27 for specific gender work across budget lines) and the MDG 3 fund – created to advance progress toward goal three – 50 million 2008-2011. Again this year Fund for Leadership of Women (FLOW). For smaller development budget – this might not be the option. But that does not rule out the possibility to create the specific gender fund per recipient countries, such as CIDA gender fund. These should however be long-term.

It is important to note that these funds are not readily available for small women's organisation. A very interesting study carried by the Association of Women's Rights in Development (AWID) demonstrated how difficult it is though for smaller organisations to access these funds. They are too small to apply for these funds, and thus need much more time for fundraising. "

Veronique also mentioned the current trend where aid is increasingly expected to have visible results. This ultimately impacts the way evaluation takes place. "In the UK, the government wants quick results to demonstrate to the taxpayer that their money was used well. For projects focused on gender equality this is a bad approach,

"CONNECT!"

because we all know that transforming gender relations cannot happen overnight. This is a long-term process. At the moment, this kind of work is less interesting for donors who want quick results."

We tend toward a conception of development which is not more about addressing disparities, but addressing needs, without transforming unequal power relationships. In this context, identifying indicators that will reflect changes in power inequalities between women and men is not easy. This furthermore increases the difficulty in demonstrating the positive value of these projects because we are not able to assess, or measure it. Evaluations are usually done soon after the end of projects, not made with insight, which is also not effective. For example, actions intending to encourage women's participation as candidates in elections have yielded interesting results, but once the women are elected, they are not given the support that is needed in order for them to understand the issues and make an impact."

Joanna Szabunko:

Joanna mentioned that all national and regional dialogues held within the project CONNECT! (regional one held in Poland and national ones in Bulgaria, Romania and the Czech Republic) have identified similar problems. One of these problems was the absence of the evaluation process and lack of existing, preserved and useful data for evaluation. The aim of the dialogue was to discuss these problems.

"In some countries, such discussions were the first of this kind; at least it leads to improvement in people's awareness of gender issues. We tried to strengthen cooperation among development and women's organisations. Via this project, and these Dialogues, we tried to improve relationships, communication and transfer of experiences between the eastern, western and southern partners."

She noted, that it is important to engage strategic plans in gender equality, but during financial crisis it is uncertain.

Tigran Aleksanyan:

Tigran noted that what Slovakia will make, comes mostly from the public. "Maybe the way how to mobilise the public lies right in the global education, and spreading of awareness about the life in developing countries. It should not be addressed to the ministries only, but also to a wider audience."

Daniel Hanšpach:

"Discussion about gender equality is still very "up-to-bottom". In the new donor countries there are not so many professionals, and these countries can only hardly catch up in European or global scale. Within the issue of gender and other cross-cutting issues, such as AIDS, it is very difficult to attract attention. At the forums like this the importance of these projects should be explained."

Afterwards Hanšpach noted *"women are in the position that they usually have more problems than men, for this reason many projects should be dedicated more to women than to men. This is one way to look at it. Maybe the difference between reality and intentions could be reduced then. This should go hand-in-hand with wider dialogue, because there is a lack of it. We also need more discussion about cross-cutting issues."*

SUMMARY

- Slovakia, as well as others NMS, on one hand adheres to European and international commitments on gender equality and development cooperation, but on the other hand there is a lack of real political will and absence of political champion on gender in context of ODA in Slovakia.
- Slovak ODA has other priorities than gender issues, in spite of the fact it is declared as its priority.
- There is missing effective transfer of know-how from women's organizations to either public sector or development NGOs, missing pro-active approach of public bodies towards transferring the know-how of third sector organisation into public policies.
- There are absent development NGOs dealing specifically with gender which results in the lack of knowledge and sensitivity on gender amongst the staff of NGOs, policy-makers and implementers of public policies.
- Lack of or weak systems of monitoring of ODA, and lack of systematic evaluation of ODA in general, and gender based in particular.
- Lack of systematic education towards understanding of importance of gender equality.